

ECTS 3

četvrtkom u 10:15

FFRZ dvorana P26

Uvod u Bibliju

UP0060; ISVU: 23559

Opći uvod u Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta

Ljetni semestar ak. g. 2024./25.

Niko Bilić, SJ

amdg.eu → nastava

Biblija na Uskrs

- “Počevši od Mojsija i svih proroka... što ima o njemu u svim Pismima” (Lk 24,27);
 - protumačiti (διά+ἐρμηνεύω 27 usp. 32):
- “*otvara* nam Pisma” (32)
- “Sve što je u *Zakonu, Prorocima i Psalmima* o meni napisano” (Lk 24,44)
 - *Treba* se ispuniti

Preokret

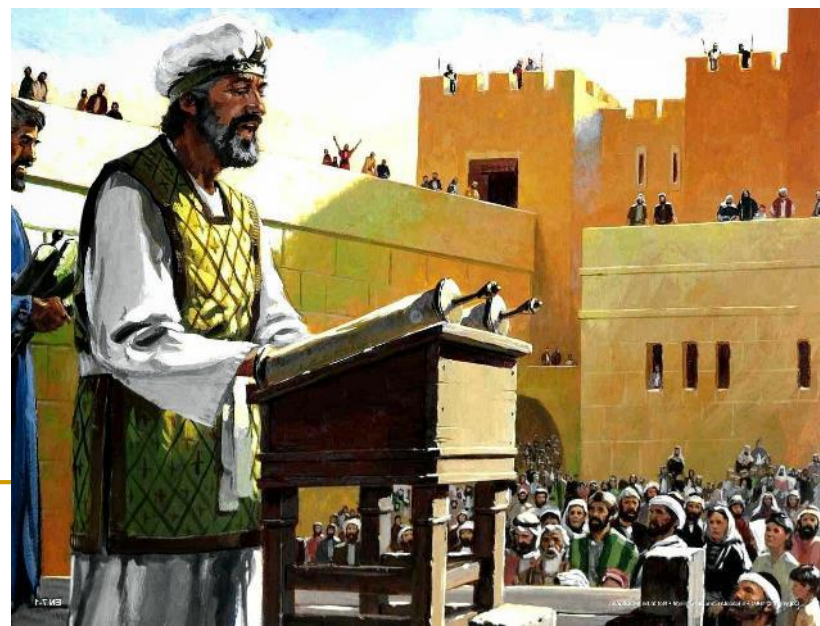
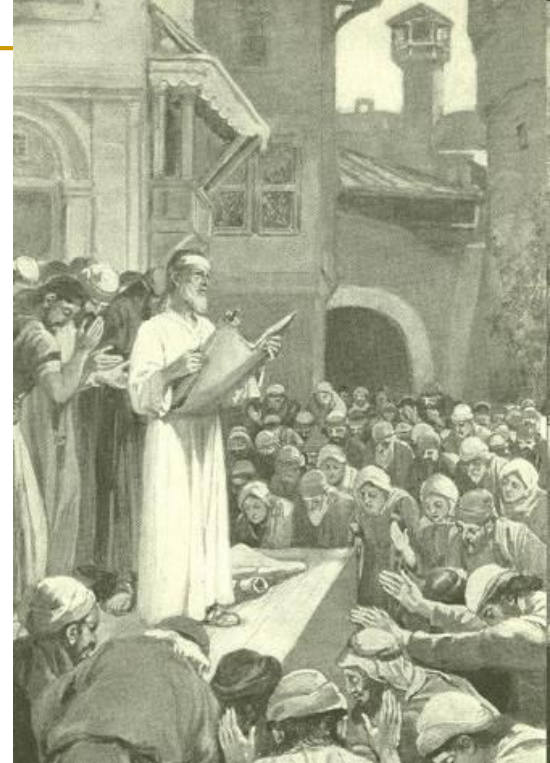

- ὀφθαλμοί – oči (Lk 24, **16.31**)
 - prikračene (16);
 - → otvorene (31)
- uzima, blagoslivlja, lomi, daje kruh (30 usp. 35)
- καρδιά – srce (**25.32**)
 - sporo (25),
 - → gori (32)
- govor (**17.29**):
 - pretresanje ἀντιβάλλω (17)
 - → “Ostani s nama” (29)
 - Još ne znaju tko je

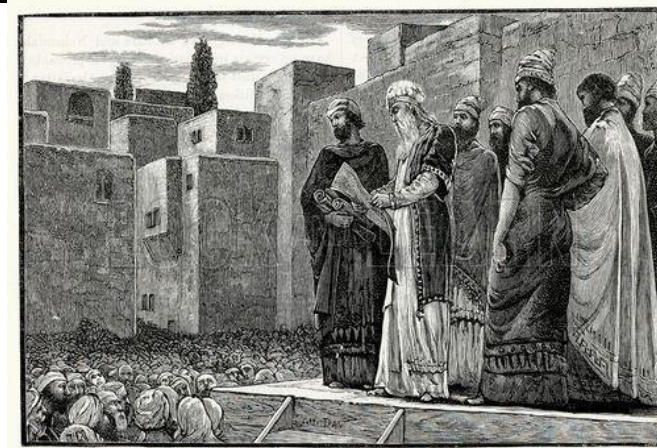
Proglas *Zakona* (Neh 8)

- Glavni subjekt כל העם *kol ha'am*
11x (Neh 8,1.3.5[3x].6.9[2x].11.12.13)
- Sav narod – 8,1: kao jedan
čovjek (KS), jednodušno (Š.)
- קהל *qāhāl* zbor (KS), skupština (Š.)
8,2.17
 - → Crkva
 - *Što traže u 8,1:*
- Toru – od Boga za Izrael
 - *Reakcije u 8,9b.12?*
- Plač (v9b) → Slavlje (v12)

Pedagogija

- Zajednica u Neh 8,6b?
- 2x “Amen!”,
podignutih ruku
- Klanjanje
 - Čitanje v7-9 – *Tko? Kako?*
- Leviti (v7.9)
- Objašnjavanje (v7)
- Po odlomcima, tumačenje (v8)
- Poučavanje (v9)

EZRA READING THE LAW TO THE JEWS.

Ključ: Učitelj i Sveto pismo

- γέγραπται [gegraptai] – “pisano je”

- tri kušnje u pustinji:

- Čovjek ne živi samo o kruhu (Pnz = *Ponovljeni zakon* 8,3)
- Ne iskušavajte Boga svoga (Pnz 6,16, LXX=*Septuaginta* jd.)
- Njemu iskazuj štovanje (Pnz 6,13)

- νόμος καὶ προφetaί [nomos kai profetai] – **Zakon i Proroci**

- *ispuniti* (Mt 5,17)
- zlatno pravilo: Činite! (Mt 7,12)
- prva zapovijed: Ljubi! (Mt 22,40)

Sveta knjiga

- u kršćanstvu i, uvelike, u židovstvu
- normativna
- Riječ Božja
 - “Napisao sam za njihovu *pouku*” (הרה *jarâ* Izl 24,12)
 - “Napisano nama za *pouku*” (διδασκαλία Rim 15,4)
- vrhunski dokument kulture:
 - Mezopotamija, Egipat, Aram, Asirija, Babilon, Perzija, Grčka, Rim...
 - početak suvremene pismenosti
 - izvor umjetnosti
- Tisućljeće hebrejske povijesti + Krist i prva Crkva

Ime

- **Biblos – fenička luka**
- **τὰ βιβλία [ta biblia] –
umanjenica, množina**
 - **1. Klem**
- **ἡ ἱερὰ βίβλος [he hiera
biblos] – sveta knjiga (2 Mak 8,23)**
- **“Pismo” – u NZ oko 50x**
- **“Zavjet” – Savez: ברית *b^erît*, διαθήκη [diathéke]**
 - **Vetus et Novum Testamentum > europski jezici**
- **Obveza, ne samo oporuka**

Stari i Novi zavjet

- Savez na Sinaju (Izl – Br)
 - “krv *saveza*” (Izl 24,8)
- Isus:
 - “Ova je čaša *novi savez* u mojoj krvi” (1 Kor 11,25=Lk 22,20)
 - “novi savez” Jr 31,31 ⇔ “stari zavjet” (2 Kor 3,14)
 - “ovo je moja krv, krv *saveza*” Mt 26,28
 - “ovo je moja krv *saveza*” Mk 14,24
 - Mt, Mk, Lk – *sinoptici* (zajednički gledaju na kronologiju Isusova života)
- Hebr: “novi savez” (8,13) – “prvi savez” (9,15)

Biblijski kanon

Sveto pismo tijekom vjekova

Biblijski *Kanon*

- **κανών** – mjera:
 - ustaljeni popis i raspored
 - **Suvremeni kanon SZ:**
 - *Petoknjižje*
 - *i Povijesne* knjige:
 - Jš do 2 Mak
 - *Mudrosne* knjige:
 - Job do Sir + Psalmi
 - *Proročke* knjige:
 - Iz do Mal
- **NZ:**
 - **Evandelja i Djela**
 - = **povijest**
 - **Poslanice**
(Pavlove + Katoličke)
 - = **mudrost**
 - **Otkrivenje**
 - = **proroci**

Hebrejska Biblija (HB)

- “*proto-kanon*“ – prvi, 3 dijela
- תורה – *Tôrâ* = Zakon (Pouka)
- נביאים – *N^ebi’îm* = Proroci
 - Od Jš (– 2 Kr) do (Iz –) Mal
- כתובים – *K^etubîm* = Spisi
 - Rut, “mudrosne”, Ezer/Neh, Dn, Ljet
- → TaNaK – opis od? do?
 - Od stvaranja (**Post 1s**)
 - do novog stvaranja (npr. **Iz 66**)
 - tj. kraja vremena (npr. Dn 12)

[JewishEncyclopedia.com](http://www.jewishencyclopedia.com)

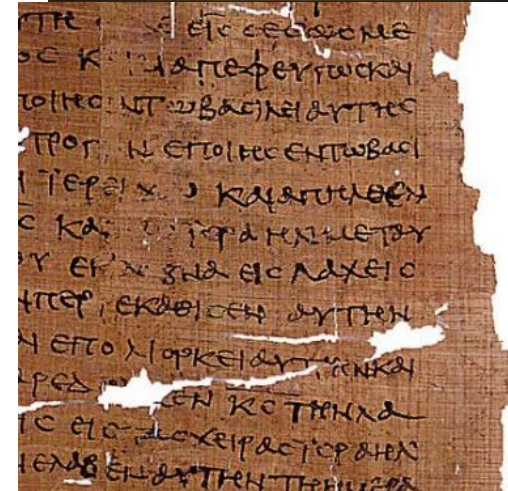

Septuaginta

- **70=LXX =“deutero-kanon”**
 - Grčki kanon, Grč. Biblija
 - Nakon Aleksandra Velikoga, za vjernike
- **Nov jezik: prijevod na grčki**
- **Nov raspored (“logički” i kronološki)**
 - Prošlost, sadašnjost, budućnost
 - Npr. **Rut 1,1**
- **Nove knjige: 7 knjiga**
 - Tob, Jdt, 1 i 2 Mak, Mudr, Sir, Bar
 - + dodatci u Dn i Est
- **Teološki naglasci (svetost, David i hram...)**

ἘΝ ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἄορατος καὶ ἀκατασκέπαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐτεφύετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ μέσου τοῦ σκότους. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἡσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος· καὶ ἔστω διαχώριζον ἐνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἐνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερέωματος, καὶ ἐνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐπάνω τοῦ στερέωματος. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανὸν· καὶ ἐγένετο

Novi zavjet (grčki)

- **Evandjelja**
- **Sinoptička: Mt, Mk, Lk**
 - *Zajedničko gledanje na tijek Isusova života (1 put u Jeruzalem)*
- **Teološko evandjelje: Ivan**
- **Djela apostolska (Dj)**
- **= povijest**

- **Poslanice**
 - **Pavlove: 7 + pavlovskih 7**
 - **+ 7: Katoličke (sveopće): Jak, 1 i 2 Pt, 1, 2 i 3 Iv, Jd**
- **= mudrost**
- **Otkrivenje (Otk)**
- **= proroštvo**

Biblijski jezici

- Stari zavjet: **hebrejski**
- **aramejski**: Dn (2,4b-7,28) i Ezz (4,8-6,18; 7,12-26)
- **grčki**: 7 “deuterokanonskih” i dodatci Dn 3,24-90 + 13.14 i Est
 - **KS**: *kurziv*, Šarić: A, B, C, D...
- Novi zavjet: **grčki**

Svečana Biblija zagrebačke katedrale, XIV. st.